

Fysisk indgriben vil skabe flere problemer i folkeskolen

Af Louise Klinge og 516 medafsendere indsamlet over 5 dage.

Kære Mattias Tesfaye,

Vi er mere end 500 forskere, fagpersoner og foreninger, der må advare imod dit lovforslag om at udvide læreres magtbeføjelser. I dag må lærere gribe ind med fysisk magt, hvis en elev er til skade for sig selv, andre eller inventar. Nu ønsker du, at det også skal gælde, hvis en elev "forstyrrer undervisningen". Det virker måske som en besnærende løsning på problemer med uro og grænseoverskridende adfærd. Men fra et forskningsbaseret perspektiv svarer det til at slukke ildebrand med benzin. Børn og deres lærere og pædagoger behøver mere menneskevenlige rammer og ikke en lov, der vil optrappe konflikter og utryghed, og som kan lede til mere forråelse og i sidste ende svække folkeskolen.

Uhensigtsmæssige vilkår og utilstrækkelige forhold har præget skoler og dagtilbud over en lang årrække, og lærere og pædagogers arbejdsvilkår er børnenes levevilkår. For tre år siden skrev 1.200 psykologer i et åbent brev: "Hvis ikke der skabes rammer, der er tilpasset børns behov, samt vilkår for, at pædagoger og lærere kan møde børnene med ro, overskud og nærvær, ser vi intet håb for at vende den negative udvikling." De rammer er ikke skabt, men til gengæld vil du legitimere hårdhændet behandling af børn og unge, der reagerer forventeligt negativt på de vilkår, de bydes.

Otte udfordrende vilkår

Hvis man vil forstå børn og unges uro i skolen, skal man først se på de vilkår, vi som samfund har skabt omkring dem. Vi peger her på otte centrale forhold, som påvirker børn og unge negativt og kan afspejle sig i deres adfærd:

1. Børn tilbringer 8-10.000 timer i daginstitutioner med alt for få pædagoger. Det går ud over deres trivsel, sprogudvikling, selvregulering og impulskontrol.
2. Lærere, børnehaveklasseledere og skolepædagoger har ikke de nødvendige rammer til udvikling af meningsfulde undervisningsforløb, tid til relationsdannelse og til mødedeltagelse, der omhandler børn i mistrivsel.
3. Stigning i børn med komplekse problemstillinger uden ansættelse af flere velkvalificerede fagpersoner i skolen, efteruddannelse eller mere fleksible fysiske rammer, hvor børn kan finde ro.

4. Markant stigning i andelen af ikke-uddannede lærere siden 2012, hvor andelen var knap 10 procent. I 2023 er det 19 procent - størstedelen har ikke en erhvervskompetencegivende uddannelse.
5. Test- og læringsmålsstyret undervisning er i mere end 10 år faldet sammen med længere skoledage med mindre variation.
6. Lejrskoler, ekskursioner, sang og skoleteater er reduceret til et minimum - skoleaktiviteter, som i høj grad styrker fællesskabsfølelse og skoleglæde.
7. For meget skærmtid både i skolen og hjemmet - ofte med voldsomt online-indhold - og for lidt fysisk leg og søvn har svækket nogle børns sociale færdigheder og koncentrationsevne.
8. Corona-nedlukninger uden fysiske fællesskaber påvirkede også trivsel og læring negativt, særligt for udsatte børn og unge.

Disse vilkår har influeret børn og unges udvikling og adfærd og er vigtige for at forstå, hvad der ligger bag den uro, der fylder for meget mange steder og leder til forståelig frustration hos mange lærere. Der er derfor nu og her brug for flere velkvalificerede fagpersoner omkring børnene, så der tages højde for, at opgaven med at bidrage positivt til børns dannelse og uddannelse er mere krævende og kompleks i dag. Børnene behøver fagpersoner med tid til positiv relationsdannelse og til at forberede spændende undervisning. På skoler, hvor der er omfangsrige problemer med en grænseoverskridende adfærd, er det særligt afgørende med fokus på at kunne håndtere og forebygge optrapning af konflikter. Og der er brug for supervision, fordi lærer- og pædagogjobbet følelsesmæssigt kan være meget belastende, særligt når man for længe har oplevet afmagt pga. for få ressourcer.

Tesfaye, du må ikke reducere komplekse og strukturelle udfordringer til en pegen fingre ad bestemte børn og deres forældre. Ja, nogle forældre er usikre og konfliktsky og kan komme til at glemme, at der er forskel på, hvad deres børn har behov for, og hvad de har lyst til. Og ikke alle forældre har nok blik for de andre børn. Et sådant individ-fokus næres imidlertid af et skolesystem med bl.a. nationale test, afgangseksamen der kan dumpes samt konstant adgang til læreren via Aula, uden at forventninger til hinanden altid er rammesat.

“Selv forældre kan opdrages til at forstå. Men så må man også have haft dem fra små”, skrev Piet Hein engang. Vi har den kommende forældregeneration fra de er små, og deres medmenneskelighed, demokratiske dannelse og hensyntagen til fællesskabet opnåes ikke gennem kontrol, sanktion og magt.

Fysisk indgriben

Forstyrrelser af undervisningen kan vise sig på mange måder, og løsningen er ikke øgede magtbeføjelser, hvor der må gribes fysisk ind. Som skoleleder Kim Stenholm Paulsen fra Lundehusskolen i København påpeger i et indlæg i Skolemonitor d. 4.9.25, så risikerer man, at

konflikter eskalerer og bliver til voldsomme hændelser. Man udfordrer også skole-hjem-samarbejdet, hvis der skabes en forventning hos forældre om, at skolen skal anvende fysisk magt overfor bestemte børn.

Dertil kommer, at sikkerheden tilsidesættes, idet lærere og pædagoger kan blive udsat for en voldsom modreaktion ved fysisk indgriben, hvilket underminerer tryghed for eleverne og fagpersonernes arbejdsmiljø. Hvad skal en lærer med en ret til at slæbe barnet, der skriger, sparker og spytter ud af klassen eller med en ret til at føre et ungt menneske, måske fysisk langt større end læreren selv, ud af klassen? Hvor skal eleven føres hen? Hvad med resten af klassen imens? Hvad hvis mange elever forstyrrer? Hvordan kommer læreren videre med sin undervisning efter sådan en episode? Hvad sker der med lærerens afgørende relationer til eleverne? Og med elevens oplevelse af at gå i skole og være i verden? Og med de andre elevers erfaringer af, hvordan konflikter håndteres?

Der er brug for, at alle skoler har et konflikthåndterings- og forebyggelsesteam, der fungerer som en integreret del af skolens hverdag. Kolleger, der er særligt uddannet til at arbejde konfliktnedtrappende, og som har rammerne til det og kan virke i tæt samarbejde med kolleger, forældre og PPR. Ingen lærer og pædagog skal stå alene, hvis en situation er ved at spidse til.

Magt skaber modstand

Forskning verden over har vist, at når elever mødes kontrollerende med trusler og straf og uden skolens bestræbelse på at leve sig ind i elevernes perspektiv, så leder det bl.a. til en mere fjendtlig holdning til andre, til mangel på koncentration, dårligere faglige resultater, oprørskhed og vrede og kan sågar øge risikoen for en kriminel løbebane. Det mindsker elevernes tendens til at tage lærerens påbud til efterretning og følge skolens regler og normer, og der kan måles stigning i de adfærdsmæssige problemer. Den uhensigtsmæssige adfærd stopper i nogle tilfælde nu og her, men over tid ses der mere af den adfærd, man ikke ønsker.

Alt dette skyldes bl.a., at børn og unge følger lederskabet og normerne hos de voksne, som de har gode relationer til. Fysisk indgriben er et meget intenst negativt samspil, der slider voldsomt på relationen. Situationen bringer eleven (og læreren) i affekt, og stresshormonet cortisol vil blive udløst. Det tager 3-4 timer før cortisolniveauet er stabiliseret. For elever, der ofte befinder sig i alvorlige konfliktsituationer, kan cortisolreguleringen bryde sammen, eleven vil være i konstant alarmberedskab og få en endnu mere ustyrlig adfærd.

Kontrol og magtudøvelse leder til modstand. Hvad end vi vil det eller ej, så er det sådan mennesker fungerer. Tvang får ikke mennesker til at tage påbud til sig. Det sker gennem tillid og tryghed.

Kort sagt: Lovforslaget vil ikke skabe ro – det vil skabe mere uro. De negative konsekvenser af lærerens magtanvendelse er endnu større for børn og unge, der i forvejen befinder sig i en udsat position og særligt har brug for nære relationer til rolige og tillidsvækkende voksne udenfor hjemmet.

Fællesskab og fordybelse

Det skal understreges, at konflikter og ukontrolleret adfærd er en del af et børneliv. Og dermed en del af skolens dagligdag. Børn og unge er under udvikling, og vi voksne ved, hvor umådeligt svært det er at kontrollere vores følelser og udvise passende adfærd, når vi er meget pressede. Hver dag støtter dygtige lærere og pædagoger børn og unge i deres betydningsfulde socialisering, men vi kan som samfund ikke være bekendt, at det skal finde sted under mangelfulde betingelser.

Børn har en medfødt socialitet til at ville indgå i fællesskaber, og de kan lykkes, når de er i rammer og relationer, der lader dem opleve indflydelse og mening, mestring og samhørighed. Lærere og pædagoger har mange opløftende erfaringer med at forvandle belastede klassekulturer gennem pædagogisk lederskab, hvor eleverne mødes med høje positive forventninger, og deres empati styrkes gennem erfaringer af at gøre en positiv forskel for andre.

Fællesskab og fordybelse opstår ikke, blot fordi et stort antal børn sidder i et rum tætpakket med borde og stole. Det sker, når alle kan lykkes fagligt gennem alsidig og varieret undervisning, når børnene bliver inddraget og engageret i undervisningen, og når lærere og pædagoger hjælper med til at etablere trygge fællesskaber gennem oplevelser, der skaber samhørighed. Heldigvis lykkes mange fagpersoner hver dag over hele landet med det. På trods af de arbejdsvilkår de bydes.

Men ikke alle er klædt godt nok på til den dybt komplekse og krævende lærergerning. Mere end hvert femte barn i 4. og 7. klasse oplever, at deres lærer skælder meget ud. Mange lærere er ikke uddannet i konfliktnedtrapning og forebyggelse, hvilket øger risikoen for utilsigtet og unødvendig magtanvendelse.

Kun hver tredje nyuddannet lærer vurderede i 2018, at uddannelsen havde bidraget til, dels at de er i stand til at etablere og udvikle positive sociale relationer, så eleven føler sig tryk og dels i stand til at gøre fagenes indhold nærværende og engagerende for eleverne. Kun halvdelen vurderede, at de havde kompetencer til at variere deres undervisningsformer.

Kun otte procent af de nye lærere i 2018 vurderede, at de er godt klædt på til at håndtere konflikter blandt elever!

Lovændringen er en etisk glidebane, der risikerer at normalisere grænseoverskridende behandling af børn med belastningsreaktioner til følge.

Anbefalinger

Der er brug for at tydeliggøre og præcisere reglerne for, hvad man som fagperson må og ikke må i skolen, når svære situationer opstår, men uden at udvide magtbeføjelserne. Ingen lærer eller pædagog skal frygte for, at en hånd på en elevs skulder kan lede til afskedigelse. Eller at en forståelig nødværgehandling kan lede til uretmæssige klagesager.

I stedet for legitimering af mere fysisk magt peger vi på følgende løsninger:

- Der skal tages hånd om de otte problematikker, som vi beskrev indledningsvist - det mest afgørende er ansættelse af flere velkvalificerede fagpersoner omkring børnene. Kvalitet i børns daginstitution og skole bør betragtes som menneskelige og samfundsmæssige investeringer i stedet for udgifter.
- Der skal arbejdes systematisk og socialorienteret med forebyggelse og nedtrapning af konflikter, bl.a. restorativ praksis, der både rummer fællesskabende og genoprettende arbejde, hvor voldsomme hændelser håndteres, så de styrker børns erkendelser, ansvarstagen og respektfulde relationer.
- Alle skoler skal have et konflikthåndterings- og forebyggelsesteam, så man ikke står alene som lærer eller pædagog, hvis en situation er ved at spidse til.
- De fysiske miljøer skal indrettes mere fleksibelt, så alle børn og unge har en udvej med en meningsfuld aktivitet, når de kan have brug for at trække sig fra de store grupper. Mange skolers mellemformer rummer gode tiltag.
- Supervision bør være integreret i team-samarbejdet, så lærere og pædagoger undgår omsorgstræthed og forråelse. Det er meget krævende at arbejde med børn og unge, hvor mange har det svært i livet.
- Der skal afsættes mere tid i hverdagen, så lærere og pædagoger får bedre muligheder for at forberede og evaluere undervisning med mange forskellige deltagelsesmuligheder, følge op på problematiske hændelser samt tilbringe mere tid med de elever, der står i vanskelige livsomstændigheder.

Skolen skal være et sted for alle børns trivsel, dannelse og læring. Det kræver pædagogisk lederskab, som opnås gennem gode relationer og meningsfuld undervisning. Mattias Tesfaye, lad de gode tiltag med fagfornyelsen og kvalitetsreformen få tid til at virke - og fokusér på det, der nu og her giver ro og tryghed uden menneskelige omkostninger, nemlig flere velkvalificerede fagpersoner med bedre tid, konflikthåndterings- og forebyggelsesteam og mere fleksible fysiske rammer.

Lad fagpersonerne i skolen få gode betingelser for at styrke deres pædagogiske lederskab. I stedet for at genindføre noget, vi ved, der ikke virker. Så vil både forstyrrelser af undervisningen og børn og unges udadreagerende adfærd mindskes.